

ФАКТОРИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ТА ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ У СФЕРІ НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

КЛИМЕНКО Ольга Анатоліївна - викладач відділу підготовки та підвищення кваліфікації військових прокурорів Національної академії прокуратури України

УДК 343.9.

В статті розглянуті питання, що стосуються деяких аспектів кримінологічної характеристики шахрайства в сфері надання туристичних послуг. Проаналізовані групи факторів детермінації цих злочинів та визначені основні заходи запобігання.

Ключові слова: шахрайство, надання туристичних послуг, запобігання, злочин, причина, обман, захід.

Постановка проблеми

Туристична галузь народного господарства з кожним роком набуває все більшого значення в економіці нашої країни. Цей бізнес розвивається досить швидко, однак на практиці, крім позитивного виявляється і негативний аспект – збільшується кількість злочинних проявів у цій сфері. При цьому одним із найрозповсюдженіших злочинів, що вчиняються у сфері надання туристичних послуг, є шахрайство. На наш погляд, саме недостатнє вивчення факторів, що детермінують вчинення шахрайства, а також неякісне розроблення заходів запобігання йому, сприяють широкому розповсюдженню цього злочину.

Стан дослідження

Проблемам визначення факторів детермінації та запобігання злочинам взагалі присвячена велика кількість робіт таких вітчизняних вчених, як В. В. Василевич, В. О. Гацелюк, В. В. Голина, Н. О. Гуторова, Т. А. Денисова, О. М. Джуца, О. Г. Каль-

ман, О. М. Костенко, В. П. Попович, В. І. Шакун та багато інших. Крім того, питанням запобігання злочинам саме у сфері туристичного бізнесу присвячена наукова робота І. А. Нестерової «Злочинність у сфері туристичного бізнесу: кримінологічна характеристика та запобігання» (Київ, 2016 р.). У той же час навіть ця наукова праця не відображає окремо проблеми детермінації шахрайств у сфері надання туристичних послуг. Отже, окреслені питання потребують свого наукового та прикладного вирішення.

Мета

Метою статті є вивчення основних факторів детермінації та розроблення заходів запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг.

Виклад основного матеріалу

Запобігання шахрайським діям у сфері надання туристичних послуг, як і запобігання шахрайству взагалі, повинно мати системний характер та здійснюватися в різних сферах діяльності суспільства. Слід уточнити, що запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг розглядається нами на двох рівнях: по-перше, загальносоціальному, тобто запобіжна діяльність при здійсненні соціальної політики держави взагалі; по-друге, спеціально-кримінологічному, який містить у собі превентивні заходи, що спрямовані виключно на запобігання досліджуваним злочинам та

здійснюються правоохоронними органами і, як правило, спрямовані на осіб, які схильні до вчинення таких злочинів.

Для розроблення системи заходів запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг необхідно спочатку визначити ті причини, які спонукають злочинців та обумовлюють їх дії, обставини, які створюють сприятливі умови для вчинення таких діянь. Загальновідомо, що у кримінології поняттям «причини злочинності» охоплюється комплекс взаємодіючих детермінант, які різноманітним чином детермінують, тобто обумовлюють злочинність.

Численні дослідження кримінологів свідчать про те, що фактори, які детермінують злочинність, різняться між собою не тільки за ступенем криміногенної дії на злочинність, а й за своїм характером, а відтак розрізняють:

– фактори економічного характеру – північні галузі господарства, джерела інвестицій, стан бюджету, співвідношення бюджету, його доходної та витратної частин, хід приватизації, рівень розвитку малого та середнього підприємництва, зайнятість населення тощо;

– фактори соціального характеру – життєвий рівень населення, забезпеченість населення товарами, житлом, послугами, рівень доходів, якість медичного забезпечення та ін.;

– фактори соціально-культурного характеру – освітній рівень населення, забезпеченість культурними, спортивними установами, звичаї, традиції, стереотипи поведінки, які обумовлені етнопсихологічними, національними, релігійними, історичними та іншими особливостями;

– фактори соціально-демографічного характеру – чисельність та щільність населення, темпи росту чи зниження чисельності населення, статеві та національні склад, співвідношення груп населення за соціально-професійним та сімейним станом, розмір території, функціональні ознаки населення, міграція тощо;

– стан соціального контролю за протиправною поведінкою населення, ефективність правоохоронної діяльності [1, с. 150–153].

Звертає на себе увагу той факт, що серед факторів, які детермінують злочинність, є як негативні, аномальні явища (наприклад, алкоголізм, наркоманія, дитяча безпритульність та ін.), так і явища загалом позитивного характеру, які за певними обставинами можуть відігравати криміногенну роль (наприклад, міграція та урбанізація населення) [2, с. 33–34]. Нескінченний процес соціально-економічного розвитку породжує все нові матеріальні й духовні потреби людини, нові, більш сучасні й нові форми й методи їх задоволення [3, с. 15].

При дослідженні факторів детермінації шахрайства у сфері надання туристичних послуг з метою визначення системи заходів запобігання ним ми виділили такі їх групи:

а) економічні (негативний вплив панівних галузей господарства, низький рівень розвитку малого та середнього підприємництва тощо);

б) політико-правові (недоліки у сфері розробки та реалізації політики держави, що тісно пов'язана з економічними факторами, недосконале державне регулювання господарської діяльності та ін.);

в) соціальні (низький життєвий рівень населення, незабезпеченість населення товарами, житлом, послугами, низький рівень доходів, недостатній освітній рівень населення, звичаї, традиції, стереотипи поведінки, які обумовлені етнопсихологічними, національними, релігійними, історичними та іншими особливостями тощо).

Слід зазначити, що загальносоціальне запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг містить у собі систему заходів щодо усунення та нейтралізації детермінант вчинення цих злочинів, яка є частиною загальносоціальної державної політики в галузі протидії злочинності, соціального забезпечення, правового регулювання тощо. Загальносоціальне запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг не може бути окремим від загальносоціального запобігання злочинам узагалі. Ті заходи, які належать до цього рівня запобігання, сприяють покращенню соціального та економічного життя в країні, підвищенню рівня відповідальності у

громадян, зниженню рівня корисливої злочинності тощо.

У літературі зустрічаються різні погляди на класифікацію заходів загальносоціального запобігання. Так, наприклад, І.Б. Медицький виділяє систему заходів економічного, ідеологічного, організаційного характеру, спрямованих на розвиток економіки, підвищення рівня життя громадян, які тим самим вирішують завдання запобігання злочинам. Взагалі ці заходи не ставлять перед собою спеціальних цілей боротьби зі злочинністю та профілактики злочинів, проте вони мають важливий кримінологічний аспект, виступають основою, платформою спеціального запобігання, оскільки їм спрямованість на вирішення проблемних завдань, які стоять перед нашою державою, створює передумови для зменшення рівня злочинності [4, с. 22].

Проаналізувавши думки та погляди сучасних учених на класифікацію заходів загальносоціального запобігання злочинам, для досліджуваного виду злочинів виділимо такі групи заходів запобігання загальносоціального рівня:

– виховні – вплив на економіко-правову свідомість громадян, визначення сумлінної та морально правильної моделі поведінки суб'єктів господарювання на ринку надання туристичних послуг;

– правові – нормативно-правове регулювання в галузі туризму взагалі та надання туристичних послуг зокрема;

– економічні – використання ринкових механізмів регулювання економіки, зокрема, чесна конкуренція, відсутність монополізації та демпінгових проявів, співвідношення попиту та пропозиції тощо;

– соціальні – ліквідація так званого розриву між бідними та багатими, вжиття заходів для збільшення середнього класу населення за майновим станом.

Розглянемо детально кожен групу заходів системи загальносоціального запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг. При формуванні економіко-правової свідомості суб'єкта господарювання виховні заходи запобігання мають найсуттєвіше значення. Саме заходи виховного характеру повинні забезпечу-

вати законослухняну поведінку в існуючій системі суспільних відносин, на всіх рівнях суспільного життя. Це є одним з найбільш складних напрямків загальносоціального запобігання, що пояснюється суперечностями між потребами суб'єкта господарювання та потребами держави [5, с. 210]. Застосування заходів виховного характеру має на меті втілення корисного для суспільства стереотипу: правомірна поведінка на ринку туристичних послуг правильна та вигідна, а неправомірна – обов'язково призводить до покарання.

Від суб'єктивних факторів у кінцевому підсумку залежить, чи відбудеться шахрайство у сфері надання туристичних послуг. Правильні моральні переконання та установки людей мають на меті утримання особи від учинення неправомірних дій. Однак моральна свідомість злочинців часом спотворена, і тому перше місце в системі ціннісних орієнтацій посідають корисливі спрямування. Саме тому вважаємо, що створення економіко-правової свідомості громадян на фоні політичної та економічної кризи, конфліктів та нестабільності зумовлює неправомірну поведінку. Зміна політичного та соціально-економічного устрою в Україні сприяла певним процесам у свідомості її громадян, визначальним чинником стала наявність грошей, поступившись іншим цінностям, насамперед моральним, з якими народилось і виросло не одно покоління українців [6, с. 376].

Наступна група заходів загальносоціального запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг – це правові заходи. Вони також мають істотне значення у цій сфері господарської діяльності. Заходи правового характеру в системі загальносоціального запобігання аналізованим злочинам посідають важливе місце. Чинне законодавство регулює відносини між туристичними агентами, туристичними операторами та клієнтами, а також встановлює правила, яких повинні дотримуватися всі учасники цих відносин. Останніми роками нормативно-правові акти, які регулюють ці відносини, суттєво змінювалися. Так, змінилися вимоги щодо ліцензування цього виду господарської діяльності. Відповід-

но до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», ліцензуванню підлягає тільки турсервісерадська діяльність, тобто діяльність туристичних операторів з організації та забезпечення створення туристичного продукту, реалізації та надання туристичних послуг щодо виїзного, в'їзного та внутрішнього туризму [7]. До набрання чинності цього Закону турагентська діяльність також підлягала ліцензуванню.

Наступна група заходів – економічні заходи запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг. Більшість економічних заходів здійснюється на загальносоціальному рівні запобігання злочинам, у межах якого для протистояння негативним явищам реалізується антикриміногенний потенціал прогресивного розвитку суспільства, що має основоположне та вирішальне значення для втілення в життя антикримінальної стратегії [8, с. 107]. Економічна стратегія регулювання господарських відносин на ринку надання туристичних послуг, як й економічна стратегія України загалом, має на меті такі інституційні перетворення, які зменшують роль державного регулювання економічних процесів та збільшують вплив вільної конкуренції у підприємстві. Насамперед, це пов'язано із соціально-економічним розвитком, розвитком конституційного середовища, встановленням певної рівноваги між пропозицією та попитом тощо.

Л.М. Томаневич та М.В. Рібун зауважують, що безпека суб'єктів туристичної діяльності є найважливішою умовою формування сприятливих умов розвитку туристичної галузі, підвищення рівня туристичної привабливості та утвердження туристичного іміджу країни. Розгляд шахрайства як соціально негативного явища передбачає впровадження відповідної економічної стратегії, одним з основних напрямків якої є запобігання злочинності. У результаті реалізації такої стратегії кількість шахрайських дій, зокрема туристичних афер, може бути значно меншою. З метою зменшення рівня злочинності та протидії шахрайству у сфері туризму необхідно консолідувати зусилля багатьох країн, розробити страте-

гію економічної безпеки галузі, в процесі реалізації якої забезпечити впровадження прозорих і чесних правил конкуренції між суб'єктами туристичної діяльності; проводити обов'язковий аудит туристичних операторів аудиторськими компаніями, а також оприлюднювати фінансову звітність турсервісерадів; переглянути та удосконалити законодавчі норми діяльності туристичних підприємств; формувати систему внутрішнього контролю в туристичних фірмах [9, с. 160].

Остання виділена нами група заходів запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг – це соціальні заходи. Ці заходи, насамперед, повинні бути спрямовані на зменшення рівня соціальної незахищеності різних верств, категорій громадян, бідності та безробіття. Слід додати, що на сьогодні необхідно враховувати об'єктивно існуючу нерівність між регіонами України. Для запобігання злочинам узагалі та шахрайству у сфері надання туристичних послуг, зокрема, необхідно створити концепцію перетворень окремих регіонів країни згідно з їх соціально-економічною специфікою, що могло б дозволити мінімізувати наслідки нерівності, зменшити соціальні й політичні протиріччя, тим самим відбулося б підвищення рівня життя і встановлення єдиних соціально-економічних стандартів для всього населення країни.

Спеціально-кримінологічне запобігання злочинам також передбачає комплекс заходів, які здійснюються з метою усунення криміногенних детермінант, що сприяють вчиненню злочинів. Одразу слід зазначити, що перед безпосереднім вчиненням злочину зазвичай триває достатньо довгий процес формування особи злочинця, його антисоціальних поглядів, інтересів, які надалі виступають причиною злочинної поведінки. Так само перед вчиненням злочину триває етап формування злочинного умислу, в процесі якого особа ставить перед собою конкретну злочинну мету, визначає шляхи її досягнення, уточнює деталі або навіть складає план вчинення злочину. З огляду на це, спеціально-кримінологічне запобігання злочинам можна визначити як цілеспрямоване виявлення та усунення

причин злочинності й умов, які їй сприяють, а також причин та умов конкретних злочинів, окремих груп і видів злочинів. Зазначені причини і умови усуваються чи нейтралізуються у процесі діяльності відповідних суб'єктів, для яких функція запобігання злочинам є основним професійним обов'язком [10, с. 141].

Спеціально-кримінологічна профілактика як рівень запобігання злочинам основною, а в деяких випадках і єдиною метою проведення заходів визначає саме запобігання вчиненню злочинів, на відміну від загальносоціального рівня, на якому головна роль таких заходів не превентивна. Крім того, на відміну від загальносоціального запобігання, у спеціально-кримінологічному можливе застосування заходів різноманітного примусу (дисциплінарного, адміністративно-правового, кримінально-правового та ін.). Взагалі межі застосування заходів спеціально-кримінологічного запобігання значно вужчі, ніж загальносоціального, та мають конкретну мету – зниження рівня злочинності. На цьому рівні відбувається втілення планів та програм боротьби зі злочинністю, які розроблюють різні державні органи. Заходи спеціально-кримінологічного запобігання злочинам мають на меті виконання однієї з основних функцій правоохоронних органів – превентивної. Саме тому цей рівень запобігання злочинам досліджували майже всі без винятку вчені-кримінологи як нашої держави, так й іноземні. Також у юридичній науці багато праць із кримінального процесуального права присвячено проблемам профілактики правопорушень. Однак конкретні системи спеціально-кримінологічного запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг у науці на сьогодні відсутні, тому в межах нашого дослідження спробуємо побудувати таку систему заходів, зважаючи на те, що профілактична функція є однією з головних для правоохоронних органів [11, с. 28].

Вивчаючи й аналізуючи праці вчених, які досліджували проблеми спеціально-кримінологічної профілактики, а також нормативної бази, що регулює діяльність

правоохоронних органів (зокрема, Національної поліції України), ми дійшли висновку, що для ефективного запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг необхідно виділити декілька напрямків запобіжної діяльності, а саме:

– заходи щодо усунення причин і умов вчинення цього різновиду шахрайства. Насамперед, це вжиття заходів, що спрямовані на виявлення порушень законності на підприємствах, які займаються наданням туристичних послуг;

– заходи запобігання негативним наслідкам цих злочинів. До цих заходів слід віднести підвищення рівня ефективності в їх виявленні та розслідуванні; а також створення банків даних осіб, які були причетні до вчинення злочинів у сфері надання туристичних послуг і, зокрема, шахрайства, способів вчинення, аналіз існуючої інформації в аналітично-інформаційних пошукових системах підрозділів ОВС тощо;

– заходи з підвищення правової освіти учасників відносин у сфері туризму і суспільства в цілому.

Визначимо, яких саме заходів щодо усунення причин і умов шахрайства у сфері надання туристичних послуг необхідно вживати для ефективного запобігання цим злочинам. Насамперед, це включення комплексних програм боротьби з шахрайством у сфері надання туристичних послуг до державних програм запобігання злочинності; надання пропозицій із удосконалення законодавчого (насамперед, кримінально-правового) й іншого нормативного забезпечення у боротьбі з шахрайством у сфері надання туристичних послуг відповідно до сьогоденного стану суспільства; створення спеціальних відділень чи груп співробітників, які спеціалізувались би на розкритті та розслідуванні шахрайства у сфері надання туристичних послуг (наприклад, на рівні обласних управлінь); удосконалення системи підготовки кадрів для правоохоронних органів (запровадження спецкурсів або вивчення спеціальних тем щодо висвітлення питань розкриття та розслідування шахрайства у сфері надання туристичних послуг) тощо.

Що стосується запобігання негативним наслідкам від шахрайства у сфері надання туристичних послуг, вважаємо, що насамперед правоохоронним органам (зокрема, Національній поліції України) необхідно систематизувати інформацію оперативних обліків і матеріали оперативно-розшукових справ, що перебувають у провадженні оперативних підрозділів, у тому числі на злочинні групи, які обґрунтовано підозрюються у вчиненні шахрайства у сфері надання туристичних послуг. Ця інформація допоможе визначитися з планом проведення подальших заходів для реалізації оперативно-розшукових справ. У зв'язку з тим, що шахрайство у сфері надання туристичних послуг на сьогодні залишається досить розповсюдженим злочином, на нашу думку, практичним підрозділам органів поліції варто розробити методiku виявлення та розслідування таких злочинів або методiku розслідування злочинів у сфері туризму взагалі, використовуючи узагальнення передового досвіду роботи підрозділів у цьому напрямі.

Крім того, важливою групою заходів спеціально-кримінологічного запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг, які, на наш погляд, також потрібно застосовувати правоохоронним органам для ефективної запобіжної діяльності, є заходи із правової освіти суспільства. Насамперед, це стосується залучення засобів масової інформації. На нашу думку, необхідно забезпечити висвітлення в них результатів проведення оперативно-профілактичних заходів із наведенням конкретних прикладів, а також роз'яснення прав та обов'язків громадян під час укладання договорів із туристичними фірмами. Гласність під час такого звітування сприятиме підвищенню авторитету правоохоронних органів (зокрема, Національній поліції України). На наш погляд, використання таких заходів сприятиме запобігання шахрайства у сфері надання туристичних послуг, а також іншим злочинам, які можуть бути вчинені на підприємствах, що займаються наданням туристичних послуг.

Висновки

Можна зробити висновки, що для повного, об'єктивного та цілісного запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг варто застосовувати заходи запобігання на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях. Загальносоціальні заходи містять такі групи заходів: виховні (позитивний вплив на правову свідомість суспільства, визначення сумлінної та морально правильної моделі поведінки суб'єктів господарювання на ринку туризму), правові (удосконалення нормативно-правового регулювання в галузі господарської діяльності взагалі та надання туристичних послуг зокрема), економічні (використання ринкових механізмів регулювання економіки, а саме: чесна конкуренція, відсутність монополізації та демпінгових проявів, співвідношення попиту й пропозиції) та соціальні (насамперед, це зменшення розшарування населення за майновим станом).

Спеціально-кримінологічне запобігання шахрайству у сфері надання туристичних послуг здійснюється в межах припинення та профілактики цих злочинів державними органами та установами, серед яких головне місце посідають правоохоронні органи (зокрема, Національна поліція України). Для ефективної запобіжної діяльності в цій галузі необхідне своєчасне та неупереджене застосування дієвих механізмів усунення криміногенних факторів, які сприяють вчиненню зазначених злочинів. Запропоновано таку систему заходів: заходи усунення причин і умов вчинення цього виду шахрайства; заходи із запобігання негативним наслідкам цих злочинів; заходи з правової освіти суспільства. Крім того, заходи запобігання повинні координуватися з діями інших правоохоронних та контролюючих органів, що також забезпечують законність діяльності у сфері надання туристичних послуг. Саме комплексне застосування всіх вищезазначених заходів сприятиме підвищенню рівня надання туристичних послуг, зменшенню кількості обдурених клієнтів туристичних фірм та зміцненню такої галузі народного господарства країни, як туристичний бізнес.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуті питання, присвячені деяким аспектам кримінологічної характеристики шахрайства у сфері надання туристичних послуг. Проаналізовані групи факторів детермінації цих злочинів та визначені основні заходи запобігання їм.

Література

1. Методика кримінологічного аналізу злочинності в Україні / [О. М. Джужа, О. Г. Кулик, В. В. Василевич та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. – 192 с.
2. Бандурка А. М. Преступность в Украине: причины и противодействие : [моногр.] / А. М. Бандурка, Л. М. Давыденко. – Харьков : Основа, 2003. – 368 с.
3. Шакун В. І. Інфраструктура міста і злочинність: навчально-практичний посібник / Шакун В. І. – К. : Укр. акад. внутр. справ, 1996. – 19 с.
4. Медицький І. Б. Запобігання злочинності: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Медицький І. Б. – Івано-Франківськ : Видавець Віктор Дяків, 2008. – 220 с.
5. Боротьба зі злочинністю у сфері підприємницької діяльності (кримінально-правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні проблеми) [відп. ред. Ф. А. Лопушанський, В. І. Борисов]. – Х. : Право, 2001. – 264 с.
6. Шакун В. І. Суспільство і злочинність / Шакун В. І. – К. : Атіка, 2003. – 784 с.
7. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02 бер. 2015 р. № 222-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
8. Дорожков С. П. Социально-экономические и политические меры противодействия преступности во внешнеэкономической сфере / С. П. Дорожков // Известия высших учебных заведений. Правоведение. – 2003. – № 4. – С. 106–115.
9. Томаневич Л. М. Протидія шахрайству у сфері туризму / Л. М. Томаневич,

SUMMARY

The article deals with prevention of fraud in the sphere of providing of tourist services as one of forms of prevention of crimes. The determination's groups factors of these crimes are analyzed and the basic measures of prevention are established.

М. В. Рібун // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 154–161.

10. Микитчик А. В. Кримінологічні засади запобігання шахрайству з нерухомістю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Микитчик Андрій Васильович. – Київ, 2008. – 224 с.

11. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність : [навч. посіб.] / Мельник М. І. – К. : Атіка, 2002. – 576 с.

Klymenko Olga Anatoliivna

Lecturer of the Department of Training and Professional Development of Military Prosecutors, National Prosecution Academy of Ukraine

FACTORS OF DETERMINATION AND KEY EVENTS FOR FRAUD PREVENTION IN THE FIELD OF TRAVEL SERVICES

The purpose of this paper is to study the major factors of determination and to develop measures to prevent fraud in the field of travel services.

In order to develop a system of measures to prevent fraud in the field of travel services, we must first identify those reasons which induce criminals and determine their actions, circumstances that create favorable conditions for the commission of such acts. It is well known that in criminology, a concept of “causes of crime” covers a complex of interacting determinants that determine crime in various ways, that is precondition it.

We can conclude that for complete, objective and integrated fraud prevention in the field of travel services, we should use preventive measures at the social and criminological levels. General social measures

include the following groups of activities: educational (positive influence on the legal consciousness of society, definition of good and morally correct behaviors of entities in the tourism market), legal (improving the legal regulation of economic activities in general and travel services in particular), economic (use of market mechanisms of economic regulation, namely fair competition, absence of monopolization and dumping manifestations, correlation of supply and demand) and social (primarily, a decrease of population stratification by property status).

Special criminological prevention of fraud in the provision of travel services is made within cessation and prevention of these crimes by public authorities and institutions, among which an important place is occupied by law enforcement authorities (including the National Police of Ukraine). For effective preventive activities in this field, we need the timely and impartial application of effective mechanisms to eliminate criminal factors that contribute to the commission of these crimes. The following system of measures is proposed: measures to eliminate causes and conditions for committing this type of fraud; measures to prevent negative consequences of these crimes; measures of legal education of society. In addition, preventive measures should be coordinated with the actions of other law

enforcement and regulatory authorities, which also ensure the legality of the business of travel services. It is a comprehensive application of the above measures that will contribute to the provision of travel services, reducing the number of deceived customers of travel companies and strengthening of such sector of the economy as the travel industry.

The basic causes that determined fraud in the sphere of providing of tourist services have been researched, and on this basis the generalized criminological measures of prevention has been made. The classification of causes of these crimes is improved, and on its base the specificity of their criminological prevention is studied. A package of measures has been proposed to improve efficiency of general social and special criminological prevention of fraud in the sphere of providing of tourist services. The general social prevention of fraud in the sphere of providing of tourist services has the measures of educative, legal, economic and social groups. The special criminological prevention of fraud in the sphere of providing of tourist services has next measures' groups: measures to eliminate the causes and conditions for committing this kind of fraud; measures to prevent the negative effects of these crimes; measures to improve legal relations between of participants in tourist services.